

PLACES DE BRAUS

A Catalunya, avui, només continuen dempeus sis places de toros, i no a totes s'hi fan curses de braus

Catalunya corre el perill de fer taula rasa de les seves places de braus o bé de mistificar les poques que queden deixant-les del tot irreconeixibles (i, per tant, menys comprensibles) per a les generacions futures. El fenomen és especialment greu i ens hauria de preocupar, si tenim en compte que el nombre de places de braus fixes que hi ha hagut a Catalunya no deu passar de la dotzena, i són encara moltes menys les que actualment es conserven dempeus: *Las Arenas* i la *Monumental* de Barcelona, la de Tarragona, la d'Olot, la de Figueres i la de Móra d'Ebre.

MÒNICA BOSCH > TEXT

Si bé és cert que algunes van ser expressament construïdes en els anys del *boom* turístic per atraure visitants estrangers, la majoria de les places de braus que es van aixecar a Catalunya no responen a aquest fenomen, sinó a l'afició del públic autòcton, tal com palesa la cronologia de la seva edificació: El Torín, de la Barceloneta, 1834; Olot, 1859; Tarragona, 1883; Figueres, 1886; Girona, 1897; Móra d'Ebre, segle XIX; Las Arenas, de Barcelona, 1900; Monumental, de Barcelona, 1914-1916; Vic, 1917; Sant Feliu de Guíxols, 1956, i Lloret de Mar, 1962. Hi ha referències encara més antigues de l'afició per les curses de braus a Catalunya, que daten ja de l'època moderna, però les primeres places de braus solien ser estructures de posar i treure, sovint quadrades, seguint la forma de les places majors, tal com es fa encara, per exemple, amb motiu del correbou de Cardona. Per altra banda, per bé que també és cert que el poder central de l'Estat ha instrumentalitzat en alguns períodes determinats (especialment durant la dictadura franquista) l'afició pels toros en un sentit nacionalista espanyol centralista i reaccionari, això no sempre ha estat així, sinó que, tal com explica Horacio Capel (*La morfología de las ciudades*, Barcelona: Serbal, 2005), el sentiment de defensa dels animals ja estava estès entre molts il·lustrats del segle XVIII, fins al punt que els pri-

PLAÇA DE TOROS DE GIRONA 2005 [GOOGLE/ICC]

AJUNTAMENT DE GIRONA - UMAT - 5 - 10 - 2008

>> *Plaça de braus de Girona, l'any 2005 i el mateix indret l'any 2008.*

mers governs borbònics rebutjaven les *corridas* i arribaren a dificultar-ne la realització, sobretot durant els regnats de Felip V i Carles III.

Unes places multiús

Convé recordar també que les places de braus han estat aprofitades des de sempre com a recintes polivalents per realitzar-hi altres tipus d'espectacles o manifestacions culturals: tornejos de boxa, partits de bàsquet, espectacles de ballet o literaris, concursos de sardanes i de castellers, concerts, etc. Igualment, les noves formes de propaganda de la política contemporània o de la lluita obrera se serviren de les places de braus com a llocs per celebrar mítings (a la recentment enderrocada plaça de braus de Girona, es realitzà, l'11 de febrer de 1906,

l'acte públic de proclamació de la nova coalició de la Solidaritat Catalana, i el 1919 tingué lloc a Las Arenas l'històric míting de Salvador Seguí, *el Noi del Sucre*, secretari general de la CNT, durant la vaga de la Canadenca). Tal com s'encarregà de recordar una cançó popular («el dia de sant Jaume de l'any trenta-cinc / hi va haver gran broma dintre del toril; / van sortir set toros, tots van ser dolents, / això va ser causa de cremar els convents», la revolta popular que l'estiu de 1835 obrí la porta de la revolució liberal a l'Estat espanyol tingué el seu inici a la plaça de braus de la Barceloneta, tot i que per causes molt més profundes que l'atribuïda per aquesta tonada. Les places de braus són, així, testimonis materials significatius de la nostra història col·lectiva.

>> *Miting de Solidaritat
Catalana a la plaça de braus
de Girona, l'any 1906*

Molta façana i poca plaça

Una altra qüestió és el model de conservació que s'ha de seguir: quines places de braus s'han de conservar i com s'ha de fer. Respecte de la primera qüestió seria important que alguna instància superior i professional (sembla que hauria de ser la Direcció General de Patrimoni) inventariés totes les que encara subsisteixen en el nostre territori (ara per ara a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya només hi apareixen dues places de braus: la d'Olot i la de Móra d'Ebre), fes la tria de les que cal conservar i instés la catalogació de les escollides com a mínim com a béns culturals d'interès local per part dels respectius ajuntaments. Pel que fa a la segona qüestió, els darrers anys moltes places de braus estan redefinint la seva utilització i és evident que mantenir en ús l'edifici és la millor garantia per evitar-ne la degradació de cara a la seva conservació futura, però cal reflexionar profundament sobre si intervencions tan agressives com la que s'està portant a terme a la plaça de braus de Las Arenas de Barcelona és l'opció més correcta, tractant-se d'un edifici històric amb valor patrimonial. Al marge del valor estètic (i patrimonial) que pugui tenir d'ara endavant l'edifici que resultarà després de la intervenció del reconegut arquitecte Richard Rogers, la intervenció a Las Arenas és un clar exemple de *façanisme*, ja que de l'antiga plaça de braus només en restarà la carcassa exterior (n'han estat eliminades les grades i s'ha cobert tot l'espai amb

una gran cúpula per tal de convertir-lo en un gran centre d'oci i comercial). ¿És realment la conservació només de la façana una forma correcta de conservar un edifici amb valor patrimonial? Per posar un exemple d'un edifici amb una forma i una funció relativament semblants, ¿ens fariem una idea apropiada del gran amfiteatre romà si en veiéssim només la pell perquè se n'haguessin extret els budells per construir-hi un gran centre comercial? Si l'essència de l'arquitectura són les tres dimensions (les dues dimensions són pròpies d'altres formes artístiques, com el dibuix o la fotografia), donar una nova funció a l'edifici no s'hauria de fer a costa d'anul·lar completament el concepte integral de l'obra reduint-la a una simple pantalla, com si es tractés d'un alt relleu. També sembla afectada de la malaltia de *façanisme* la plaça de braus de Figueres, ja que en el projecte de remodelació per dedicar-la a nous equipaments esportius, sembla que d'imminent aplicació, està previst enderrocar-la quasi en la seva totalitat i conservar-ne només alguns trams de façana (vegeu la notícia publicada a *El Punt* el 25 de juliol passat). La remodelació que actualment s'està portant a terme a la plaça de braus de Tarragona, que inclou la restauració de la façana i la incorporació d'una cúpula retràctil que permetrà fer-ne ús durant tot l'any, sembla que s'està fent, en canvi, d'una forma molt més respectuosa amb l'edifici original.

El valor patrimonial (històric, estètic, simbòlic, pedagògic...) de les places

de braus és independent de l'opinió personal que puguem tenir sobre el seu ús taurí i de la instrumentalització que durant el franquisme es va fer de l'anomenada *fiesta nacional* (és evident que si avui dia Catalunya és la zona de l'Estat on més persones i més poblacions s'han declarat antitaurines és per la conjunció de l'ascens del sentiment ecologista i de protecció dels animals i per motius polítics relacionats amb el nacionalisme català; no endebades els dos partits que fins ara s'han mostrat més actius en la prohibició de les curses de braus a Catalunya han estat ICV i ERC). La historiografia ha incorporat els darrers anys l'estudi dels anomenats *llocs de memòria*, concepte que Pierre Nora encunyà per referir-se a tota mena de suport material o immaterial que és portador en el present de valors simbòlics de memòria col·lectiva del passat (des d'un monument fins a un determinat paisatge, passant per la celebració de diades assenyalades o les commemoracions oficials de determinats esdeveniments històrics). En el camp del patrimoni, i des del punt de vista de la història, però, tan significatiu pot ser allò que decidim conservar com allò que decidim oblidar. Potser el fet que les places de braus siguin actualment a Catalunya patrimoni fràgil ens hauria de fer reflexionar, als historiadors, sobre l'oportunitat d'abordar també l'estudi dels llocs de desmemòria.

Mònica Bosch Portell.
Universitat de Girona.